

דף פרפראות כי תצא

לעילוי נשמת: פיליפ בן עזיזה פולט ז"ל

להצלחת: יעקב בן אורה הי"ו - אושרית בת חנה תחי' | מיכאל מאיר בן סמדר הי"ו - יעל חנה בת זהבית תחי' |
יחזקאל דוד בן נעמי הי"ו - מוריה חנה בת מזל תחי' לזוג הגון: דוד בן אורה נ"י

"כי תצא למלחמה על איבך" (כ"א - י')

שואל בספר "זכרון ישראל", מדוע לא נאמר "כי תלחם" אלא "כי תצא למלחמה"? ומתרץ, במלחמות ישראל, כשכבשו את הארץ, לא נלחמו! כלי הנשק היה שופר, הקיפו את יריחו, תקעו בשופר והחומה נפלה ואיתה העיר. כלומר, עם ישראל רק יוצא למלחמה, אבל מי עושה את המלחמה? ה' איש מלחמה.

וכך אומר דוד לשאול המלך כשהלך להילחם בגליית הפלישתים "עבדך ילך ונלחם עם גליית הפלישתים הזו", לכאורה היה צ"ל כתוב "עבדך ילחם"? אלא, הכוונה היא שדוד ילך, ואילו הקב"ה ילחם. לפי זה "כי תצא למלחמה על איבך", אתה רק יוצא, ואילו הקב"ה הוא שיתן את האויבים בידך, "ה' איש מלחמה ה' שמו".

רבי בונם מפשיסחא מסביר, הגמ' אומרת (סוכה נ"ב), שבע שמות יש לו ליצר הרע, דהיינו, היצר הרע מבקש הכל לעשות כדי להכניע את האדם, לכן הוא מגיע אליו בכל מיני צורות שונות ומשונות, ובכל פעם הוא מגיע בדמות שונה, ובשם אחר, פושט צורה ולובש צורה, עד שנדמה לאדם כי יש לו מלחמה עם אויבים רבים וכורע תחתיו. אך האמת שאינו אלא אויב אחד, שמנסה להפיל את האדם בכל צורה שהיא.

וזה הפירוש בפסוק "כי תצא למלחמה על איבך", לשון רבים, אתה חושב בוודאי שיש לך מלחמה עם אויבים רבים, ולכן אתה מפחד ואומר: איך אני אוכל להתגבר עליהם. התשובה לכך היא: "ונתנו ה' אלקיך בידך ושבת שביו", לשון יחיד, תדע לך, שאין זה אלא יצר הרע קטן ויחיד שמדמה את עצמו להרבה ואין לך לפחד, כי "ונתנו ה' אלקיך בידך ושבת שביו".

"כי תצא למלחמה על איבך ונתנו ה' אלקיך בידך" (כ"א - י')

שואל האדמו"ר מסוכוטשוב, מדוע בפרשתנו מיד אחרי "כי תצא למלחמה" באה ההבטחה "ונתנו ה' אלקיך בידך", ואילו בפרשת בהעלותך (במדבר י' - ט') כתוב "כי תבואו מלחמה בארצכם וכו' והרעותם בחצוצרות ונזכרתם" ואז "ונושעתם מאויבכם"? ועוד קשה, מדוע כאן נאמר בלשון יחיד ושם בלשון רבים?

ומתרץ, קושיה אחת מתורצת בשניה, מה שנאמר כאן בלשון יחיד, היינו "כי תצא" כאיש אחד בלב אחד, באחדות ורעות, אז "ונתנו ה' אלקיך בידך", וכמו שנאמר במדרש (ויק"ר כ"ו) דורו של אחאב עובדי ע"ז היו, ועל שלא היתה ביניהם מחלוקת, היו יוצאין למלחמה ומנצחין, אבל "כי תבואו מלחמה בארצכם", תהיו מפולגים לפי כיתות ועדות, בדעות שונות, אז תצטרכו לרחמים גדולים.

הרבי מקוצק ענה על שאלה זו, אם האדם יוצא ראשון למלחמה ביצר הרע ומתקיף את השונא בארצו - "כי תצא למלחמה על איבך", אז קל לו לנצח, אבל "כי תבואו מלחמה בארצכם", אבל אם מניח קודם ליצרו לשלוט עליו ורק אחר כך יוצא נגדו למלחמה, השונא הוא המתקיף אותו וכבר צריך להדוף אותו, אז זקוק לרחמי שמים. וכן במלחמת היצר, אם לא נתן לו דריסת רגל אצלו, הניצחון קל, אבל אם הוא מקנן בו וצריך להרחיקו, צריך לעשות פעולות ועצות לכבשו, כדכתיב בפרשת בהעלותך: והרעותם בחצוצרות וכו'.

והוסיף ע"ז ה"שפת אמת", דבר זה מרומז בפירושו של רש"י, דבמלחמת הרשות הכתוב מדבר, שיצא למלחמה בזמן שעדיין ליבו ברשותו אזי "ונתנו ה' אלקיך בידך".

"ולקחת לך לאשה" (כ"א - י"א)

לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע. (רש"י) יש פעמים שהרופא מתיר לחולה לאכול דברים שאסור לו לאכול, ומדוע? החולה "מנדנד" לרופא שאולי? ולמה? ואולי אפשר קצת. אומר הרופא, תאכל ותראה את הנזק שיקרה לך, ואז לאחר שאכל, יבין מדוע הרופא אסר עליו.

אומר המגיד מדובנא, כך גם במצוות התורה, היצר הרע מסית את האדם, שהתורה מונעת מהאדם דברים טובים ומועילים וערבים לגוף, ולכן התירה לו התורה לאדם פעם אחת דבר שנפשו מתאוה לה, והשתלשלות הדברים, "סופה להיות שנואה", סופו להיוולד ממנה בן סורר ומורה. מזה אנו למדים, שכל האיסורים וציוויי התורה, הם לתועלת האדם ולטובתו.

"והיה אם לא חפצת בה" (כ"א - י"ד)

לכאורה היה צריך להיות כתוב "אם לא תחפוץ בה" בלשון עתיד, כשם שנאמר בתחילה "וחשקת בה"? והתירוץ, ההבדל בין "חשק" ובין "חפץ" הוא זה, ש"חשק" פירושו: התלקחות רגעית של התאוה, של הרגש, ואילו "חפץ" פירושו: רצון המבוסס על השכל ושיקול הדעת. לכן אמרה התורה שלאחר שתיקח אותה ותשקיט את חשקך הרגעי, או אז יתברר לך כי מלכתחילה לא היה לך כל "חפץ" אליה כי אם רק "חשק" בלבד.

"כי תהינה לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה וכו' והיה הבן הבור לשניאה" (כ"א - ט"ו)

בספר "אלף המגן" על התורה לרבי אליעזר פאפו, מבאר פסוק זה ע"פ הרמז. ישנם שני סוגי מצוות, יש מצוות שאנו נהנים לעשות אותם, לאכול חמין בשבת, ולענג את השבת בשאר דברים. לעומת זאת, יש מצוות שקשה לקיימם, כמו צום ושאר דברים שיש בהם עינוי נפש. אומר הקב"ה, "כי תהינה לאיש שתי נשים", מלשון "נושה", היינו שתי חובות. אחת אהובה, מצוות שנעים ונח לקיים, והאחת שנואה, שיש בה עינוי נפש. דע לך, שעל שני הסוגים יש שכר בעוה"ב, אבל וודאי שיש יותר שכר על מצוות שיש בהם מסירות נפש ואנחנו מקיימם אותם לשם שמים, ולכן "והיה הבן הבכר לשניאה".

"והיה ביום הנחילו את בניו את אשר יהיה לו" (כ"א - ט"ז)

כתוב במדרש (פתיחתא דרות רבתי אות ז') כל מקום שכתוב "והיה הרי הוא לשון שמחה", ואם כן, צריך להבין איזו שמחה יש בזה שאדם מת ומנחיל לבניו את נכסיו? עונה על כך בספר "על התורה", שמחה גדולה היא לאדם, כשזוכה להנחיל ולהוריש לבניו "את אשר יהיה לו", מה שהתורה מעידה שהם נכסים כשרים נקיים מחשש גזל וכו', ושרכש בזעת אפיים, ביושר, בצדק ובהגינות.

"כי את הבכר בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים וכו'" (כ"א - י"ז)

הגמ' בבבא בתרא (קמ"א). אומרת, אמר רב חסדא, בת תחילה סימן יפה לבנים. מדוע הוא סימן יפה? בפשטות הכוונה שאם נולדה בת תחילה הרי הוא סימן יפה שאח"כ יולדו בנים. **המהרש"א (שם) מבאר**, התורה מצווה לתת לבכור פי שנים בכל אשר ימצא לו, כל זה דווקא בבן, אבל אם נולדה בת, כל הבנים מתחלקים בירושה שווה בשווה. יוצא איפה, שהולדתה של בת בכורה, משכינה שלום בין האחים, שכולם מתחלקים בשווה ואין עינו של האחד צרה באחיו, וזהו "סימן יפה". **בספר "פניני קדם"** מסביר מדוע בת תחילה סימן יפה לבנים, כי בת גדולה עוזרת לאמה בגידול אחיה הקטנים, ותעשה זאת על הצד הטוב ביותר, כי היא יודעת את הכלל "רוב בנים דומים לאחי האם", וכשיבררו בשידוכין עליה, יבררו אצל האחים שלה, ולכן היא מתאמצת בגידול ושיפור אחיה.

"כי את הבכר בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים בכל אשר ימצא לו" (כ"א - י"ז)

מכאן שאין הבכור לוקח פי שנים בראוי לבא לאחר מיתת האב כבמוחזק. (רש"י) מהפסוק אנו לומדים שני דברים, שהבכור נוטל פי שניים, ו"בכל אשר ימצא לו" ולא בראוי כבמוחזק, שאין הבכור נוטל בראוי (ריווח שעתיד לבוא אחר כך, ואינו בעין) כבמוחזק. וכל זה רמוז בתיבת ב,כ,ר שאותיותיה כפולות הן במספרן מן האותיות א,י,ק שלפניהן, שנוטל פי שנים, וכפולות הן רק לאותם שלפניהם, ולא לאלה שאחריהן, לרמז רק במוחזק, בנכסים שנפלו בירושה שנמצאים, אבל לא בראוי, בנכסים הראויים לבוא אח"כ, בזה אינו לוקח אלא כשאר יורשין. וזה רמוז גם בפסוק "והיה ביום הנחילו את בניו את אשר יהיה לו", בלשון עתיד, היינו שכל הבנים יורשים את "אשר יהיה לו", מהעתיד לבוא, חלק כחלק, ו"לתת לו פי שנים" הוא רק "בכל אשר ימצא לו", מה שיש לו, במוחזק.

"כי יהיה לאיש בן סורר ומורה" (כ"א - י"ח)

חז"ל גדרו את הדין של "בן סורר ומורה" בתנאים וביוצאים מן הכלל רבים כל כך, שלמעשה דין זה רחוק מן המציאות ביותר. ופרשה זו נכתבה כדי לקבל שכר על עצם כתיבתה ולימודה. **ה"בן איש חי"** מביא את הזוהר הקדוש (פרשת בלק), בשעה שאמר הקב"ה למשה רבנו ע"ה לכתוב פרשת בן סורר ומורה, אמר לו משה: הנח זאת, וכי אבא יבוא ויקח את בנו ויביאהו לבית הדין כדי שיהרגוהו? אמר לו: כתוב "וקבל על זה שכר". ממשיך הזוהר ואומר, לפי הדרש "כי יהיה לאיש" זה הקדוש ברוך הוא, שנאמר "ה' איש מלחמה", "בן" זה עם ישראל, "סורר ומורה", שחטאו ישראל, כמו שכתוב (הושע ד' - ט"ז) "כי כפרה סררה סרר ישראל", "איננו שומע בקול אביו" זה הקדוש ברוך הוא, "ובקול אמו" אלו חכמי ישראל. מכאן שהפרשה נכתבה כדי שעם ישראל ידרשו אותה ויחזרו בתשובה, כי "וכל ישראל ישמעו ויראו", ואז משה רבנו יקבל שכר על כך. וזה מה שנאמר "דרש וקבל שכר", אתה תכתוב, הם יחזרו בתשובה ואתה תקבל שכר.

"כי יהיה לאיש בן סורר ומורה" (כ"א - י"ח)

שואל ה"ילקוט גרשוני", מה משמעות "מורה"? ומתרץ, דרכו של מי שמתקלקל, שאינו רוצה להישאר לבד בגיהנום, אלא הוא רוצה שיארחו לו לחברה עוד ועוד אנשים, לכן הוא מורה דרכו לעוד ועוד אנשים.

"כי יהיה לאיש בן סורר ומורה" (כ"א - י"ח)

התורה קוראת לאביו של הבן סורר ומורה "איש", לשון חשיבות, וכמו שרש"י כותב (במדבר י"ג - י"ג) "כל אנשים שבמקרא לשון חשיבות", מדוע קוראים לו בלשון של חשיבות? מבאר בספר "מלוא העומר", טבע האדם לחפות על מעשה בנו, וגם כאשר בנו עושה מעשים רעים, הוא תמיד יראה בזה "קרן אור", וכאן, אב שלא נוטה מדרך האמת, ורואה היכן עלולה להגיע ולהוביל התנהגותו הקלוקלת של בנו, ולא עוד, אלא עומד בניסיון הגדול למסור את בנו לבית דין כדי שידונוהו בדין סורר ומורה. אדם כזה ראוי לתואר "איש".

"הקם תקים עמו" (כ"ב - ד')

מה שהאדם מסייע לרעהו ונושא בעולו של חברו, כך זוכה הוא לתקן עצמו וליישר אורחותיו. כותב ה"שפת אמת", דבר זה נרמז בפסוק "הקם תקים עמו", תקומתו של אדם תהיה "עמו", עם הסיוע לזולתו. וכך אמרו חכמינו ז"ל, יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית.

אתה שומע!?

"איננו שומע בקול אביו ובקול אמו" (כ"א - י"ח) - יש להעיר על לשון הפסוק מדוע כתוב "איננו" ולא כתוב "אינו שומע", מבאר ה"אור החיים", יש הבדל בסוגי השמיעות, הריקבון בבן סורר ומורה הוא כל כך גדול, שאינו שומע כלל, כי יצר הרע יושב אצלו כבר על פתחי הלב, וכמו שהגמ' בברכות (ס"א). אומרת, שאחרי שאדם ממליך עליו את היצר הרע נשללת ממנו הידיעה והשמיעה ממה שמדברים אליו, הוא כבר משולל מערך השמיעה, עד שדברי תוכחה אינם מגיעים כלל לליבו, כי יצרו יושב על פתחי הלב ומונע כניסתם של מוסר ההורים.

חינוך ילדים

"איננו שומע בקול אביו ובקול אמו" (כ"א - י"ח) - כשהורים אינם משתווים בדעותיהם, ואין ביניהם שלום בית, אומר הסטייפלר, לא אשמת הבן היא שיהיה ל"בן סורר ומורה", אין לצפות שמבית כזה יצאו בנים טובים יותר, ולכן צריך שיהיו ההורים שווים בדעתם לגבי דרך חינוכם של הבנים, אבל שעה שכל אחד מושך את הבן לצד אחר, האבא דורש שיהיה יהודי! והאמא דורשת שיהיה אדם! האב תובע יותר ויותר קודש, והאם יותר חולין (או ההיפך), אין זאת אשמת הבן אם בסופו של דבר הוא נעשה בן סורר ומורה, ההורים אשמים בכך.

מתן שכרה בצידה

"שלח תשלח את האם וכו' למען ייטב לך והארכת ימים" (כ"ב - ז') - זו אחת מהמצוות ששכרה בצידה, בדומה לכיבוד הורים. ובנוסף, גם במצוות מעשרות דרשו חז"ל מתן שכרה בצדה מהפסוק "עשר תעשר", עשר בשביל שתתעשר. דרש ה"חתם סופר", בשתי המצוות הציווי הוא בלשון כפולה "שלח תשלח" ו"עשר תעשר", ובשני הציוויים ישנה האות ש' כפולה, אלא שבפסוק "שלח תשלח" השין היא ימנית, וב"עשר תעשר" השין היא שמאלית, רמז לדבר מהפסוק "אורך ימים בימינה" במצוות שילוח הקן, "בשמאלה עושר וכבוד" במעשרות.

מתאים לך!?

מספר רבי יעקב גלינסקי, פעם שאלני אדם: מדוע אינכם מתאימים את התורה לזמן? אמרתי לו: בוא ונסכים בדבר אחד, כשהילד גדל והנעל לוחצת, יש שתי ברירות, או להרחיב את הנעל, כמו שהיו עושים בזמני, היו פותחים פתח קדימה, להוציא את הבוהן, או שקונים נעליים חדשות. יש עוד שתי ברירות, או שהולכים יחפים, או שזה לוחץ וקשה ומכאיב. מדוע לא חושבים על אפשרות חמישית, לקצוץ את אצבעות הרגליים? התשובה פשוטה, הרגל היא העיקר והנעל באה לשרתה. כעת תבין, שאנו חלוקים בינינו מה הנעל ומה הרגל. אנו יודעים שהתורה קדמה לעולם, והקב"ה הסתכל בתורה וברא את העולם על פיה. ואחד היסודות ביהדות שזאת התורה לא תהא מוחלפת, ולכן אין מחשבה לפגוע חלילה בתורה, יש להתאים עצמנו אליה, ואנו מותאמים לה כי נבראנו על פיה. אצלך האדם עיקר והתורה היא כמו נעל, ואם היא לוחצת מחליפים אותה. לא ולא, מחה האיש, אבל להקל פה ושם. אמרתי לו: יתכן ואפשר, אבל לא אני נותן התורה, וגם לא אתה. אם תמסור לי את שמך ושם אמך, אומר להקב"ה שאתה רוצה להעלות אליו ולהציע הצעה. החליט שלא למסור, והמצב נותר בעינו.

ירידת הדורות

מספר רבי שבתי יודלביץ, פעם ניגש אליו אדם אחד, ושח בפניו על ההתדרדרות של הנוער, "חשבנו שתהיה נסיגה קלה, אבל מי חשב שזה ידרדר למצב של היום".

ענה לו הרב יודלביץ, אדם אחד ניצב במרומי מגדל בן עשר קומות, והחל להוציא את גופו מעבר למעקה. אתה עלול ליפול ולמות, צעקו לו האנשים. הרגיע אותם האיש, שהוא מתכוון לקפוץ רק קומה אחת. האם באמת ניתן לעצור את הנפילה?

זה לא הולך ביחד

כותב רבי יצחק בלאזר בספרו "תורה אור", צא ולמד "תמצית" של כל שיטה כפרנית היא בקשת העולם הזה, תרטימר בשר וחצי לוג יין. ועוד לימדונו רבותינו זיכרונם לברכה, שכל המבקש חיי העולם הזה, בהכרח יגיע לכפירה, כי לא יתכן שישקיע האדם את כל מהותו בבשר ויין מצד אחד, ומצד שני יאמין בבורא עולם ובהשגחתו, כשם שאי אפשר לחבר אש ומים, אלא האחד חייב לגבור על השני, כך לא יחברו תאוות העולם הזה והאמונה בבורא עולם.

מוסר השכל

לקח מוסרי נפלא למד רבי אייזיק שר זצוק"ל. מפרשה זו. הנהבן סורר ומורה מצינו שהאב והאם גם יחד בגודל רחמיהם על בנם יקירם, תופסים בו ומביאים אותו למשפט ולסקילה, בידיעה ברורה שמוטב ימות זכאי ואל ימות חייב. ואם כך היא מידתו ועונשו של מי שאינו שומע בקול הוריו, אם כן איך נוכל להצדיק ולזכות את עצמנו כשאנו רואים בעצמנו שהננו סוררים לא רק להורים ומורים כי אם גם לעצמנו, ובמיוחד לבוראנו, אין אנו שומעים מה ששכלנו הישר מייעצנו לטובה איך להיות ולהתנהג, אלא זוללים וסובאים, היש לך בן סורר ומורה שכזה?

והנה ביום הדין כל אחד עומד בתפילה לפני אביו שבשמים ומבקש ממנו "אל תבוא במשפט עמנו" רק "רחמינו כרחם אב על בנים". ולפיכך אנו צריכים לפעול בעצמנו לא להיות כמו אותו בן סורר ומורה שיגרום לאבינו אב הרחמן לומר - מוטב ימותו זכאים ולא ימותו חייבים, וישמעו הכל וייראו מהי התוצאה של "וייסרו אותנו ולא ישמע אליהם", שהרי אנו גונבים משל אבינו לקנות בשר ויין, נוטלים שפע שניתן לנו כדי להתעלות ברחניות ומשווים אותו להנאת העוה"ז, יש לנו לעצור בתהליך זה ולירא את ה' ואז נוכל לבקש חיים טובים ומאושרים חיים "למענך אלוקים חיים".

רעיון מהפרשה

מאד נחמד לחשוב על עצמנו כאנשים שמתגברים על יצרים, אך בשעת מעשה זה לא תמיד עובד. איך בכל זאת נצליח? בתכנון מוקדם. מי שמתעסק בערכים ובמוסר גם בזמנים רגילים יהיה לו יותר קל להתגבר בשעת הפיתוי. פרשתנו מלמדת אותנו שיש זמנים שלא ניתן להתכונן אליהם כראוי כמו זמן מלחמה. מה נעשה שם? גם שם צריך להתגבר, אבל אם בכל זאת נכשלנו, כדאי לנו להוציא לעצמנו את הנשמה ולמעט את החשק, זה אולי יעזור לפעם הבאה..

אקטואליה בפרשה

יש משהו יפה בהשבת אבידה. אבל לפעמים, כמה שזה יפה ככה זה קשה. אתה לוקח אחריות על חפץ, צריך לשמר אותו ולך תמצא את בעליו. אז למה בכל זאת? פרשתנו מסבירה לנו שזה מגיע מהאיסור להתעלם. לא יתכן שהחבר שלך במצוקה ואתה מתעלם. גם אם זה דורש ממך מאמץ וזה בא על חשבון דברים אחרים. איסור ההתעלמות מהזולת ואפילו מצרכיו הקטנים הוא התשתית לחברה אנושית מתוקנת.

נקודה למחשבה

"כי תצא למלחמה על איבך" (כ"א - י') - שואל הרב גלינסקי, הרי אלו שיצאו למלחמה היו אנשים שיראו מעבירות שבידם, איך יתכן שצדיקים כאלו יתפתו לאשת יפת תואר? ותירץ, תראו איך נראה יהודי לפני הצבא, ואיך נראה יהודי לאחר צבא.

"כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך" (כ"ב - ח') - כותב השל"ה הקדוש, אם הגעת לפסגה, והתעלית להיות בשיא, אל תיתפס לגאווה, גג הוא רמז להתנשאות וגאווה, "ועשית מעקה לגגך", תגדור ותחסום את ההתנשאות, ואם לא, משם תהיה לך נפילה - "כי יפול הנופל ממנו", כמו שאמרו "לפני שבר גאון".

הפתגם: לפעמים כשאינך מקבל את מה שאתה רוצה, אתה מקבל את מה שאתה צריך!!

- א'פשר ל'תקן ו'אפשר ל'קלקל -

~ שבת שלום ומבורך ~

לתרומות \ לקבלת העלון - DAF126123@GMAIL.COM